

Posudek magisterské diplomní práce
MUDr. Simona Krýslová:
Celostní pojetí zdraví a udržitelný rozvoj
Fakulta humanitních studií University Karlovy
katedra sociální a kulturní ekologie, 2006

Úvod

Ačkoli ne právě nejzdařilejší „Strategie udržitelného rozvoje České republiky“¹ se zmiňuje o lidském zdraví poměrně velmi řídko a pokud ano, jsou její postoje spíše optimistické („Stav většiny složek životního prostředí přesto není optimální a negativní vlivy stavu životního prostředí na fyzické a psychické zdraví lidí nejsou dosud zanedbatelné.“²), je zdraví nepochybně nejdůležitější součástí lidského pilíře strategie trvale udržitelného rozvoje a jednou z jeho nejdůležitějších součástí vůbec. Proto se jím autorka diplomní práce, doktorka všeobecného lékařství Simona Krýslová, systematicky zabývá.

1. Obsahová stránka

Téma samotné a jeho dvě porovnávané součásti – zdraví a teorie trvale udržitelného rozvoje – nabídly autorce základní rozvržení práce, které v pečlivé přípravě projektu práce proměnila v jasnou, ostře segmentovanou a velmi podrobnou osnovu (jen obsah zabírá takřka dvě a půl strany).

V Úvodu jsou obsažena nejzákladnější vstupní fakta, dále se čtenář seznamuje s cílem práce. Jednoduché, celkem dobře operacionalizovatelné a testovatelné tři hypotézy se vzájemně upřesňují a jsou správně doplněny obecnější pracovní tezí, která v závěru práce vyústí i v konkrétní a realistické návrhy.

Metoda práce je po implicitně přítomné analýze poměrně velkého množství literatury a velkého počtu obsáhlých dokumentů založena na komparaci a syntéze.

Teoretická, rešeršní část práce sestává ze čtyř oddílů: jsou jimi výklad pojmu zdraví, evropské zdravotní strategie, podpory zdraví v České republice a obecněji politiky zdraví a jejich nástrojů. V následující části rozebírá autorka pojem trvale udržitelného rozvoje, jeho principy a strategii.

Následující „Praktická část“ není vlastně v pravém slova smyslu částí empirickou, protože zůstává na úrovni jemněji rozlišující rešerše (viz i závěr posudku). Do textu vstupují nové pojmy: kvalita života, Akční plán zdraví, podpora zdraví („Health promotion“). Teprve následující pasáže jsou skutečně „praktické“: jsou jimi Health education, vzdělávání pro udržitelný rozvoj a jejich nejen srovnání, ale i synergická vzájemná podpora.

Práce končí tradiční diskusí hypotéz, vyhodnocením závěrů a dalšími odbornými plány autorky, jak jí vyplynuly z ne zcela uzavřených zkoumání.

¹ Strategie udržitelného rozvoje České republiky, vydal Úřad vlády ČR, Praha 2005, ISBN 80-86734-42-0.

² Viz výše, str. 24; zvýrazněno IR.

2. Práce s literaturou

Vzhledem k tématu (zejména k pojmu kvality života) mohla autorka nepochybně využít větší množství bohaté a aktuální cizojazyčné literatury. Nicméně k ostatním ústředním pojmům vytěžila dostatek dobře volené literatury tuzemské, dobře vyhodnocuje a využívá internetové zdroje a tam, kde je k dispozici menší množství podkladů (environmentální vzdělávání v jeho současné podobě), dokáže najít i méně využívané prameny (diplomní práce). Vcelku postačující použitou literaturu včetně alespoň malého zastoupení cizojazyčných pramenů autorka velmi přehledně roztrídila. Pracuje s ní kvalifikovaně, cituje i interpretuje přesně, poznámky pod čarou přispívají k plynulosti četby. Poznatky, ale i výsledky vlastních srovnávacích rozborů v teoretické části dovede srozumitelně převyprávět a účelně aplikovat ve vlastním výzkumu; a hlavně prokazuje účelný účelový výběr: „Záměrem této práce nebylo vytvářet kompilát ze všech přístupných materiálů. Vybrala jsem záměrně ty, které považuji za klíčové pro vymezení obou témat v míře vyhovující potřebám tohoto textu. Citování autoři ve své odborné činnosti pracují v různém rozsahu se zahraničními odbornými a uznávanými zdroji, a také proto se čistým svědomím na jejich poznatky odkazují ve své práci.“ (str. 9)

3. Formální stránka

Hlavní text obnáší úctyhodných 125 stran se slušným, vesměs velmi dobře dokumentujícím doprovodným materiálem (1 tabulka, výborně volená čtyři vyobrazení, Seznam obrázků a tabulek, Seznam zkratk, Summary, 62 strany příloh). Vlastní text i doprovodný materiál vesměs sledují dobře hlavní výkladovou linii. Rovněž typograficky je svazek poměrně bohatě, ale vesměs účelně pro pohodlí čtenáře upraven.

Práce takřka neobsahuje překlepy nebo stylistické neobratnosti, je dobře „vyčištěná“ (výjimky: zkratka akademických titulů, „obast“ (str. 113).

Text je psán poměrně jednoduchým, plyným, snadno sledovatelným lineárním slohem, místy až narativní povahy – autorka se nevyhýbá ani osobnímu svědectví, neváhá tlumočit vlastní názor, který však vždy dokáže odlišit od dokumentů a dat. Až na výjimky je její rukopis kultivovaný a odborně přesný, včetně terminologie. Jen ojediněle se objeví stylisticky či věcně nepřesná formulace.

4. Celkové hodnocení

Vstupní tvrzení a hypotézy jsou jen zdánlivě triviální. Především dvojí pojetí zdraví, biomedicínské (tradiční „opravárenské“) a socioekologické pojetí, které je plně možné označit za celostní, zasluhuje podrobný výklad a porovnání, jichž se Krýslová zhostila velmi zdařile. Do jisté míry tradičním dalším porovnáním je diskuse určitého pojmu (zde zdraví) v kontextu udržitelného rozvoje. Autorka zde však nejen jeho strategii podává bezchybně a bez zbytečně mnohomluvného textu, především prokazuje, že rozdělení obvyklého „sociálního“ pilíře na lidský a sociopolitický má hluboké metodologické i praktické aplikační opodstatnění. Pojem zdraví totiž koresponduje s pojmem veřejného nebo smíšeného statku; zdraví nemůže být pouze individuální záležitostí a péčí, je i hodnotou sdílenou, veřejnou, a to nejen v rovině nástroje, ale i obecného prospěchu. S použitím dostatečného množství literatury a kritické analýzy principů udržitelného rozvoje to Krýslová prokazuje a dovádí i dále, když navrhuje vzájemně podpůrný systém vzdělávání (výuky, výchovy, osvěty) k trvale udržitelnému rozvoji i zdraví a životnímu stylu současně („Konkrétně jsem se změřila na obast výchovy a vzdělávání, kde jsem opět dokazovala, že vzdělávání a výchova k celostnímu pojetí zdraví i k udržitelnému rozvoji obsahují řadu společných znaků, a navrhla, aby jejich realizace neprobíhala odděleně.“; str. 113). Tvrzení „Analýzou dokumentů souvisejících s konceptem zdraví jsem došla k závěru, že sama teoretická podstata tématu je již v zásadě vyčerpána.“

(str. 111), je sice přinejmenším diskutabilní, ale zmíněné závěry týkající se vzdělávání jsou naopak přesvědčivé. Konečně za nejcennější považuji zjištění, že „Řízení společnosti ‚shora‘ je spojené přinejmenším s psychickou a sociální nepohodou, čímž by byl popřen samotný cíl obou konceptů, ideál zdravého společenství zdravých lidí ve zdravém prostředí, a veškeré snahy by se staly kontraproduktivními.“ (str. 110) Tento důraz na spoluúčast, na dynamickou procesualitu na rozdíl od statické regulace prokazuje porozumění celostnímu pojetí zdraví i pochopení trvale udržitelného rozvoje. Autorka tak (snad i díky studiu sociální a kulturní ekologie) „překračuje svůj stín“ tradičně vzdělané lékařky.

Syntetická, shrnující práce nicméně ve všech ohledech splňuje požadavky kladené na magisterské absolutorium a proto ji **doporučuji** přijmout **k obhajobě** jako **velmi dobrou až výbornou** s bodovým ohodnocením těsně pod touto hranicí (**15 kreditů**). Výsledek by právě v tomto případě měl záviset i na tom, jak diplomantka dokáže své výsledky obhájit, zejména v diskusi s případnými námitkami oponenta a komise.

Praha 15. června 2006

PhDr. Ivan Rynda